

Jára Cimrman

filozof

Obecní dům v Praze (1912?), kde po přednášce vulgárního materialisty F. C. Bohlena proběhla demonstrace příznivců Járy Cimrmana.

F. C. Bohlen, majitel essenské drogerie, jehož nevybíravý slovník mu odradil většinu zákazníků, se i ve filozofii řadil mezi vulgární materialisty.

PŘÍLOHA:

*Praktická brožura
vysvětlující
Cimrmanovu teorii
poznání, s jejíž pomocí
pochopí Mistrov
filozofické myšlenky
doslova každý.*

Teorie poznání

Na Cimrmanovu teorii poznání, jež je součástí jeho filozofie externismu, jsme narazili v jeho dopise A. Einsteinovi. Vysvětluje mu zde, že s existencí věcí je to přesně naopak, než se všeobecně předpokládá: tedy že věc je tam, kde se domníváme, že není, a není tam, kde se domníváme, že je. „Kalamář, stojící přede mnou na stole, tu ve skutečnosti není,“ píše Cimrman v dopise. „Vyplňuje celý prostor svého okolí. Sám je jen prázdnou bublinkou v kalamářovém masivu.“ Einstein v odpovědi označil takové tvrzení jako pouhou hru se slovy („the ping-pong with the words“). Cimrman mu pak věc objasňuje podrobněji ve srovnání s gnozeologií vulgárního materialisty Bohlena (viz příloha).

Cimrmanův závěr „nevíme nic“ není ale pesimistický. Nejde ani o žádný agnosticismus. On považuje svou teorii za vysloveně pozitivní, protože se s ní vymaňujeme z počátečního omylu a v duchu filozofie externismu jsme dospěli k místu, kde věc není, a šlápli tu do prázdna. „Na konci poznávacího procesu,“ uzavírá Cimrman, „nevíme tedy nic, ale zato to víme správně.“ Aby ale jeho teorie nebyla omylem, učinil elegantní filozofickou operaci KROK STRANOU. Octl se tak – jen na potřebný moment – na půdě vulgárního materialismu, odkud mohl svoji teorii poznání uznat za objektivně pravdivou. DVOUTEČKOVÝM OPERÁTOREM dal pak navíc oběma teoriím společné vyústění ve slavnou filozofickou větu – VÍME VŠE : NEVÍME NIC.

Basilej [-zi-], něm. Basel, fr. Bale – kantonální m. v sz. Švýcarsku v polokantonu Basel-Stadt v údolí Rýna mezi Francií a NSR, 285 m (n.m.) 183 200 obyv. (1980). Prům. chem., farm., text., stroj., potr., přesného strojírenství. Dop. křižovatka žel., ř. přístav (8,17 mil. t, 1978), letiště B. – Mühlhausen leží na fr. území. Veletrhy. Katedrála Münster a jiné památky; knihovny, muz., div., galerie. Univ.; věd. výzk. ústavy. – Řím, Basilea, poprvé zmiňována 374; v 7. st. sídlem biskupa. 917 zničena Maďary, obnovena a opevněna; ve 14. st. říšské m.; 1431 až 1449 sídlem basilejského koncilu; 1460 zal. univ.; od 1501 B. člen švýc. spříšeženectva. 1795 uzavřen basilejský mír mezi Pruskem a fr. rep.; 1912 basilejský mírový manifest proti přípravám imper. války.

Basilejská odpověď, Cimrman Jára da. „Pravím-li, že existuje toliko okolní svět a neexistuji já, neznamená to, že nejsem ve vnějším světě vůbec patrný. Existence a patrnost jsou totiž dvě naprosto různé věci. Přirovnáme svět k jakési ploše, uprostřed níž je místo, kde chybím já. Představíme-li si svět jako plochu, má osoba je zde jakousi dírou. Její reliéf je jasně ohraničen, tedy patrný. Proces myšlení ve vnějším světě si lze představit jako napínání a smršťování plochy. Tímto napínáním a smršťováním se zároveň mění reliéf díry a tato změna nám zase představuje proces myšlení neexistující osoby. Už z pouhého názoru je zřejmé, že oba procesy jsou zrcadlově obrácené: rozpínání plochy má za následek zmenšování díry a naopak – smršťování, stahování plochy způsobuje zvětšování otvoru. A v tomto místě dochází k logickému sporu. Tvrdím-li totiž, že existuje pouze okolní svět a neexistuji já, platí ve vnějším světě – a tedy objektivně – myšlenka zrcadlově obrácená: existuji pouze já a neexistuje okolní svět. Zdá se tedy, že zastávám stanovisko, které zároveň vyvracím. Vyrovnat se s tím, toť věčný úkol filozofie.“

basilejský koncil, 1431 – 1449, svolán k obnovení míru a provedení naléhavých církv. reforem. Součástí jednání byla dohoda s husity (kompaktáta).

Cimrmanova slavná „Basilejská odpověď“ v tištěné podobě, jak je uvedena např. v Čepelkově slovníku naučném.

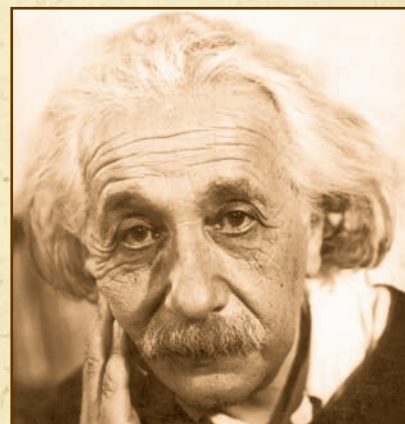

Jeden z mála zastánců Cimrmanovy teorie externismu, „ředitel škol vesnických“ František Mareš.

Názorná pomůcka ke správnému pochopení Cimrmanovy teorie externismu. Otvor uprostřed představuje neexistujícího Mistra osobně.

Teorie externismu

Filozof solipsista tvrdí: Existuji jen já, neexistuje okolní svět, ten existuje jen v mé hlavě. Cimrman jako filozof externista oponuje: Existuje okolní svět, neexistuji já. Aby objasnil, jak je to v tomto případě s jeho myšlením, přirovnal svět k jakési ploše, uprostřed níž je díra, jež představuje neexistujícího externistu Járu Cimrmana. Myšlení ve vnějším světě lze přirovnat k napínání a smršťování plochy. To vyvolá obdobný proces na reliéfu díry, který pak představuje myšlení neexistujícího externisty Járy Cimrmana.

Albert Einstein neváhal Cimrmanovu teorii poznání označit termínem „funny“, měl k ní však i své výhrady.